

Ədəbiyyat:

1. “Azərbaycan Respublikası regionlarının 2019-2023-cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı”, Bakı şəhəri, 29 yanvar 2019-cu il
2. Azərbaycan Respublikasında kiçik və orta sahibkarlıq səviyyəsində istehlak mallarının istehsalına dair Strateji Yol Xəritəsi. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-cı il 6 dekabr tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmişdir.
3. “Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər”, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 02 fevral 2021-ci il tarixli Sərəncamı ilə təsdiq olunmuşdur.

TARIM SİSTEMİNDE BLOCKCHAIN TEKNOLOJİSİNİN KULLANIMI

*Niftaliyev Nazim
İktisat Bölümü, Mingeçevir Devlet Üniversitesi
Mingachevir şəhri, Azərbaycan*

Çalışmanın amacı, blok zincirinin tarım ticareti sektoründə hangi amaçlarla uygulandığını belirlemektir. Bu amaçla, küresel riskler bağlamında tedarik zincirinin ve özelliklerinin dijitalleşmesini güçlendirmek için bir takım karmaşık süreçler düşünülmüştür. Tedariklerin dijitalleştirilmesinin güvenliğinin güçlendirilmesinde devletin rolünün ve düzenleyici işlevinin önemi, özellikle de blok zinciri teknolojilerinin tarım ticareti alanında kullanımı kaydedilmiştir. Tedarik zincirinde olumsuz vakaların artmasına neden olan faktörlerin sistematik olarak incelenmesi ihtiyacına ve küresel riskler bağlamında yeterli tedbirlerin uygulanmasının önemine dikkat çekilmiştir. Azerbaycan`da tarım ürünleri ticaretinin yetkin bir yapısının oluşturulması için gereken kararların alınması ve uygulanması bakımından gerekli mekanizmaların uygulanmasının gerekliliği kanıtlanmıştır.

Ülkenin tarım ticareti tedarik zincirinin dijital güvenliğini artırmak için karmaşık sorunları çözmek için karmaşık önlemlerin uygulanmasının önceliği değerlendirilmektedir. Araştırma metodolojisi - bir metodoloji olarak analiz, sentez, karşılaştırmalı analiz ve genelleme dahil olmak üzere bir dizi ekonomik yöntem kullanılmıştır [1]. Bunun dışında, tarımsal işletme tedarik zincirinin ayrı-ayrı halkalarını güçlendirmek amacıyla, gereken çalışmaların etkinliğini artırmak için araştırma kümelerinin incelenmesi zamanı elde edilen bulgulardan yararlanılmıştır. Çalışmanın pratik önemi - elde edilen sonuçlar ve bilimsel ve pratik yaklaşımlar, ülkenin tarım ticareti sektöründe güvenli dijital tedarik zincirlerinin kullanımını güçlendirmek için kapsamlı önlemlerin uygulanmasında kullanılabilir.

Çalışmanın sonuçları - tarım işletmeciliği sektöründe güvenli dijital tedarik zincirleri oluşturmayı amaçlayan işletmeler için bir dizi çözüm yolları içermektedir.

Araştırmanın özgünlüğü ve bilimsel yeniliği - makaleye yansıyan materyaller, tarımsal ticaret sektöründe güvenli dijital tedarik zincirlerinin kullanımının güçlendirilmesini sağlamaya yönelik entegre bir yaklaşımı içermektedir ve bu amaçla orijinal tarım ürünleri incelenmiştir [2].

Araştırmanın temel bilimsel yeniliğini, Azerbaycan'daki tarım ticareti tedarik zincirinin güvenli bir biçimde güçlendirilmesi sorunlarının oluşturulmasına yönelik yeni yaklaşımların ve görüşlerin ortaya konması ve bu alandaki sorunları çözenin yollarının daha fazla belirlenmesi oluşturmaktadır. Yakın gelecekte tarım işletmeciliği alanında tedarik zincirinin dijitalleştirilmesi alanında mevcut yaklaşımların ve araçların geliştirilmesine katkıda bulunabilecek en önemli faktör ve mekanizmalar kanıtlanmıştır.

Blockchain teknolojisi (BCT), her işlem için dağıtılmış bir veritabanı kullanır ve devam eden bu işlemler neredeyse herkes tarafından görülebilir. Bu yöntem hem finansal hem de finansal olmayan sektörlerde uygulanabilir. Dünyadaki popüler kripto para birimine (yani, blok zincirinde bir veri depolama yapısı içeren ilk sistem olan Bitcoin) dayanan teknoloji, şu anda iş dünyasından vatandaşların güvenini (ve şeffaflığını) oluşturmaya kadar çeşitli uygulamalara (önemli bilgileri değiştirmek ve depolamak için kullanılabilir) sahiptir. BCT'nin önümüzdeki yıllarda iş dünyasını ve toplumu etkileyeceğinden kesinlikle şüphe yoktur. Blockchain, her tür işletme için işlem tanımlamasını ve bilgi paylaşımını sağlamak için öncü bir teknolojiye dönüşmüştür. Tarım ticareti ülke için son derece önemli bir sektördür; yetenekleri, özellikle verimliliği artırabilecek teknoloji ve araştırmaya yapılan yatırımlar gibi çeşitli faktörlerin bir kombinasyonunun sonucudur [3].

Tedarik zincirleri, bir ürün veya hizmetin üretiminden pazarlanmasına kadar zaman içinde yapılandırılan bir dizi faaliyeti içerir. Tedarik zinciri, çiftlikteki kaynakların üretimi, dönüşüm süreci, teslimat ve nihai tüketiciye ulaşana kadarki ticaret dahil her şeyi içeren faaliyetleri ifade eder. Bu nedenle, bir ülkenin tarımsal işletme tedarik zincirleri, karmaşık, çeşitlendirilmiş, üretim sisteminin her bir halkasının organizasyonuna ve aralarındaki ilişkiye bağlı oldukları için dünya çapında büyük önem taşıyabilir. Çiftçiler, geniş bir işletme ve ortaklık ağı aracılığıyla giderek daha fazla birbirine bağlı entegrasyon ile aktif, katılımcı ve kapsayıcı bir sistemde faaliyet göstermektedir. Çiftlik, altyapı, ticari finans, iş ilişkileri ve tüm kamu ve özel kurumsal aygıt gibi diğer düğümlerle bağlantılı özel bir düğümdür. Buna ek olarak, ülkeye özgü sayısız ekonomik, politik, çevresel, sosyal, kültürel, yasal ve sıhhi norm ve sözleşmeler dikkate alındığında, katılımcı ve çeviri sayısı, karmaşıklığı zamanla artmaktadır.

Tarım ticareti tedarik zincirindeki katılımcılar arasındaki bağlantı nedeniyle birçok kaynak değişir. Bir yönde mal ve hizmet akışı olurken, diğer yönde finansal kaynak alışverişi vardır. Günümüzde bilgi, hem ileri hem de geri akan değerli bir kaynaktır. Bilgi alışverişi, diğer faktörlerin yanı sıra hedeflere, ilgi alanlarına, teknolojiye, güvene ve kontrole dayalı olarak sayısız avantaj ve sınırlama ile ilişkilidir. Bilgi ve yanlış bilginin standart altı doğası, tedarik zinciri yönetiminde üstesinden gelinmesi gereken sürekli bir zorluktur ve tüketiciler şeffaf ürün izlenebilirliği ve güvenlik bilgileri talep etmektedir. Mevcut tarımsal işletme tedarik zincirleri verimsizdir, bunun nedeni onları oluşturan halkaların zayıf ve kırılabilir olmasıdır.

Ədəbiyyat:

1. Blokçeyn v selskom xozyayste: pravda i neçeqo krome pravdı [Блокчейн в сельском хозяйстве: правда и ничего кроме правды]. <https://www.agroxxi.ru/stati/blokchein-v-selskom-hozjaistve-pravda-i-nichego-krome-pravdy>.

2. M. Tripoli and J. Schmidhuber, “Emerging Opportunities for the Application of Blockchain in the Agrifood Industry Agriculture,” Food Agric. Organ. United Nations, no. August, 2018.

3. Зотова Е.А., Мазуровский М.В. (2017), Zotova E.A., Mazurovskiy, M.V. [Perspektivi primeneniya texnologii blokçeyn v Rossii. Nedelya Nauki St.Peterburg PU.: Materiali naucnoy konferencii s mejdunarodnim ucastiem. St.Peterburg], Перспективы применения технологии блокчейн в России. Неделя науки СПбПУ: Материалы научной конференции с международным участием. СПб.

QƏDIM MINGƏÇEVİR BƏZƏKLƏRİ

*Qədirova Aygün Raqif qızı, müəllimi
Mingəçevir Dövlət Universitetinin*

Mingəçevir ərazisində SES-in tikintisi ilə əlaqədar 1946-1953-ci illərdə Saleh Qazıyevin rəhbərliyi ilə 3500 m² ərazidə arxeoloji qazıntılar aparılmış və 20 min maddi mədəniyyət nümunələri tapılmışdır. Maddi mədəniyyət nümunələri içərisində silahlar məişət qabları, bəzəklər, qəbir abidələri tapılmışdır ki, buda ərazinin 400 illik dövrünün metalişləmə, toxuculuq, duluşçuluq, hərbi sənəti, zərgərlik və mədəni iqtisadi əlaqələrinin tarixini öyrənilməsində mühüm mənbələrdir.

Muzeylərdə qorunub saxlanılan bəzək əşyalarını tədqiq edən zaman aydın olur ki, həmin dövrdə sənətkarlıq çox sürətlə inkişaf etmişdir. Bu xüsusu ilə metalişləmə sahəsində özünü göstərir. Həm də bəzəklərin üzərinə çəkilmiş şəkillər qədim dövr insanların estetik zövqünün inkişaf etdiyini də göstərir. Bəzək əşyaları təsnif edən tədqiqatçılar aşağıdakı kimi edirlər: Baş bəzəkləri: saç boruları, dingələr, dairəvi lövhələr, sırğalar, sancaqlar və asmalar; Döş bəzəkləri: medalyonlar, gərdənliklər, eynəkvari asmalar, zınqırovlar, təbəzin formalı asmalar, ayparalar, quş və heyvan formalı asmalar; Geyim bəzəkləri: düymələr, kəmərlər, sancaqlar, piləklər və kəmərlər; Qol və qıç bəzəkləri: biləziklər və üzüklər; Muncuqlar: əqiq muncuqları, pasta muncuqlar, şüşə tərkibli muncuqlar, balıqqulağı və sümükdən hazırlanan muncuqlar və tunc, dəmir, qızıldan hazırlanan muncuqlar. Mingəçevir Ekspedisiyasının fəaliyyəti nəticəsində Mingəçevir Xocalı-Gədəbəy mədəniyyətinə aid yaşayış məskəni, 200-dən artıq torpaq qəbiri və 5 kurqan qazılaraq tədqiq edilmişdir[3.səh.24].

Baş bəzəklərinə daxil edilən dingələr Mingəçevir ərazisində də tapılmışdır. Dingələr tuncdan hazırlanaraq həm kişi, həm də qadın bəzəyi hesab olunur. Daş qutu, kurqan və torpaq qəbirlərdə tapılan, tuncdan hazırlanan dingələrə asılan dairəvi lövhələr və qədim bəzəklərindən olan dairəvi lövhələr Zaqafqaziya ərazisində ancaq